

ÎNSEMĂRI CONTRADICTORII

F iind pus în situația de a se adapta în permanență condițiilor existențiale, presiunilor socio-politice, și în special (după cum remarca, la începutul acestui secol, eseistul și filozoful Max Nordau) de a se supune „minciunilor convenționale“ ale civilizației moderne, omul, contaminat de prefăcătorie și lașitate, se vede constrins a-și confecționa măști exterioare sau interioare, în spatele cărora, de voie sau de nevoie, se ascunde pe sine și de sine.

Nedezvăluirea eului constituie, în viață, o formă de teatralitate, de care teatrul, tribut ar încă unor teorii rigide ale clasicismului, nu ține seamă decît în mică măsură.

În teatrul vieții, observăm cum intolanța ascunde slăbiciune și nesiguranță, timiditatea maschează pornirile violente, zîmbetul ascunde deseori siretenia. Cinstitul lago este un argument și un avertisment în acest sens.

Pe scenă, actorul păcătuiește, ades, simțind în permanență nevoia să se dezvăluie dintru început, căci, subliniind „unitatea caracterului“ și esența personajului, se neglijează faptul că în viață nu e deloc ușor să descoperi tot ceea ce se află în spatele aparențelor. Acest conflict dintre fond și formă justifică intrucîtva o mai veche afirmație a lui Eugen Ionescu, care susținea că mai toate capodoperele dramaturgiei au o structură polițistă și o mare doză de suspans. Această idee mi se pare a sublinia importanța neprevăzutului în acțiune și comportament, atît în construcția dramatică, cit și în arhitectura spectacolului. Descoperirea esenței de către spectator, în urma unui proces care îl implică, conducindu-l treptat spre propriile-i concluzii, elimină plictiseala tezisului și suficiența didacticismului.

Căderea sau spulgerea măștilor marchează întotdeauna un deznodămînt ce nu trebuie confundat în mod obligatoriu cu o rezolvare.

5 octombrie 1989

Preconizat de poetul Mircea Dinescu, un „partid al timizilor“ ar fi condamnat la o existență efemeră — căci din clipa în care, în mod firesc, va fi angrenat în lupta pentru putere, mi-e teamă că s-ar transforma pe nesimțite într-un „partid al obraznicilor“. Această banală remarcă poate constitui fără îndoială „un subiect pentru o scurtă povestire“ sau nucleul unei piese de teatru, pe cit de ridicole pe atît de triste, ba chiar inspăimîntătoare, în funcție de opțiunea și înclinațiile autorului.

25 mai 1990

Acceptînd ideea că „ochii sint oglinda sufletului“ (fapt ce determină probabil, atît pe scenă cit și în viață, accentuarea ochiului prin machiaj), am fi îndreptățiți să ajungem la concluzia că privirea — instrument de exteriorizare a sentimentelor — poate constitui unul din mijloacele de expresie hotărîtoare în arta actorului. Cu toate acestea, nu ne putem împiedica să observăm cum privirea rătăcită, languroasă sau ațintită ostentativ spre public, ca și expresia „comicului“ ce își rotește ochii în toate direcțiile, nu izbutește să transmită decît un teribil vid interior.

În film, unde gros-planul are o funcție deosebită, expresivitatea privirii cîștigă evident în importanță și elocvență.

Paradoxal, însă, marele actor Jean Gabin nu-și ridică ochii spre aparatul de filmat decît citeva clipe într-un întreg film; și, cu toate acestea, după cum remarca Jacques Fabbri în cartea sa „Être saltimbanque“, spectatorii nu vorbesc decît de privirea lui Gabin, „deși niciodată, nici un actor nu a fost atît de zgîrcit cu ochii săi“.

De unde se poate deduce că, în artă, economia mijloacelor nu reduce, ci, dimpotrivă, poate amplifica expresivitatea.

27 februarie 1986

Personajul se naște în actor atîta vreme cit acesta nu e steril, sămînța rolului neputînd să incoltească decît pe un teren fertil sau fertilizat; fertilitatea actorului, ca și a pămîntului, nu se poate baza doar pe proprietățile inițiale ale solului. Cultura actorului, ca și a pămîntului, necesită o serie întregă de lucrări de întreținere și îmbogățire a predispozițiilor sale naturale, precum și existența sau crearea unui anumit climat. Cu alte cuvinte, îngropat într-un teren necultivat sau necultivabil, ori într-o zonă secetoasă, un simbur de talent se irosește sau se dezvoltă întimplător, fără a da roade artistice.

2 iunie 1989

VALERIU MOISEȘCU

